

A TERMÉSZET

KIADJA: BUDAPEST SZÉKESFŐVÁROS
KÖZÖNSÉGE
SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL:
BUDAPEST, XIV., ÁLLATKERT
TELEFON: 220-400

SZERKESZTI:
NADLER HERBERT
A SZÉKESFŐVÁROSI
ÁLLAT- ÉS NÖVÉNYKERT
IGAZGATÓJA

MEGJELENIK MINDEN HÓ 15-ÉN
ELŐFIZETÉSI DÍJ:
EGY ÉVRE 8 PENGŐ
FÉLÉVRE 4 PENGŐ
EGYES SZÁM ÁRA 70 FILLÉR

XXXVIII. ÉVFOLYAM

2. SZÁM

1942. FEBRUÁR

TÉLEN A VADASKERTBEN.

Nadler Herbert felvétele.

TARTALOM:

Nadler Herbert: Télien a vadaskertben.

Láposi Jenő: Széchenyi István a lótenyésztésről
és a falkavadászatról.

Eugen Eisenmann: Fekete emberek, fehér hegyek.

Rövid közlemények.

Állatkerti hírek.

TÉLEN A VADASKERTBEN.

Írta: Nadler Herbert.

A sűrű borulás szürke, borongós hangulatot teremt. A magasabb dombok ugyan messziről fehérlenek a mindent vastagon belepő zuzmarától, de lejjebb az erdő sötétszürkére csupaszodott, mert a zuzmara elolvadt és csak a földet borítja ujnyi vastag, keményre fagyott hó- és jégkéreg. Ez pedig a cserkelésnek nagy akadálya, mert nem lehet rajta csendesen járni, nem lehet a vadat észrevétlenül belopni. Ilyen időben célszerűbb a barkácsolás; a vadászásnak ezt a módját, a vadnak kocsirol vagy kocszi mellől való lövését azonban a vadaskert tulajdonosa nem engedi meg. Azt vallja, hogy tessék vadászosan fáradni és ügyeskedni, a vadat bizalmában nem megcsalni, gyalogszerrel cserkelni és a trofeát megérdemelni! Ehhez a felfogáshoz nekem, a vendégnek alkalmazkodnom kell. Szívesen teszem — különösen vadaskertben — hiszen jómagam is vallom és hirdetem, hogy mennél körülményesebb a vad elejtésének feladata, annál becsesebb a siker.

Reggel 7 órakor — 1933 január 6-án — szálltam be Budapesten barátom gépkocsijába és negyedfélórai gyors hajtás után, délelőtt 1/2 11-kor fordultunk be a nyitramegyei Felsőelefánton a kétezerholdas vadaskert kapuján, majd beljebb, az erdőnek egy nyílásán át, erdőövezte tisztáson láttam meg először a hatalmas urasági kastélyt. Aztán délután 2 órakor indultam cserkelni. Kísérőm páratlanul előzékeny házigazdám. Meghívásom egy muflonkos elejtésére szól.

A cseres-tölgyes erdőborította enyhe lejtőkön keresztbe haladva, hol vágásban, hol szálerdőben bandukolunk, mindenütt a ropogós hóval és az alatta ugyancsak ropogásra fagyott harasztal bajlódva. Ilyen zajosan járva, vajmi kevés a reményem vaddal találkozni. Mégis sikerül nagy mesterkedéssel egy domboldalon az alacsony vágásban egy csapat muflont 200 lépésnyire megközelítenünk. Kilencen vannak együtt; hét kos és két juh. Legelészve álldogálnak vagy lassan ide-oda lépkednek a cserjék között, az aszott avarban. Ez az igénytelen vad télen is megelégszik a természetadta táplálékkal és nem keresi fel a szarvasoktól szorgalmasan látogatott etetőhelyeket. Félóráig figyeljük őket, bár nincsen közöttük elejtésre érett öreg kos.

Később a kemény hó-

kerget megint szálerdőben törve, hét szarvastehenet riasztunk meg.

4 óra után, alkonyodással, az előbbihez hasonló alacsony vágásban nyolc muflont látunk. Ezek között is csak két középkorú kos van.

Feltűnő ennek a vadnak tarkasága, a különböző szőrcsuhák változatos színe és rajza. Általában nagyon sötétek — legtöbbször a havon messziről feketének látszik — de akad köztük olyan vörnyeges is, amilyen a szarvas ősszel, a szürke vagy fehéres nyereg pedig az egyikén megvan, a másikon nyoma sincs.

Sötéttel érünk vissza a kastélyba.

Másnap, hogy megvirradt, a reggelizőszoba ablakából nézegetjük a kastély alatt messzire elnyúló, hosszú réten ilyenkor rendszeresen megjelenő vadat. Vagy ötven szarvas van a tisztáson és szedegeti fel az ott szétszórt répát. Van köztük egy magában járó, jól ismert, öreg muflonkos is. Ez a területnek egyetlen olyan muflonja, amely az etetőhelyre jár és szénát eszik. Egyébként is különködik és nem követi fajtársai példáját, nem keresi társaságukat, sem a magányt, az ember és a szarvasok közelségében tartózkodik. Három éve hozatták a vadaskertbe tenyésztési célra; bizonyára olyan helyről származik, ahol nem vadulhatott el.

A sok szarvas vígan van ott lent, terített asztaluk és a mellette még nem befagyott dagonya

...mohón nekilátanak a falatozásnak. A szerző felvétele.

körül. Lakmároznak, fürödnek és viaskodnak. Egymásután meghemperegnek a sáros pocsolójában. Érdekes megállapítás, hogy mennél hidegebb és mennél szelesebb az idő, annál inkább fürödnek. Egyszerre három helyen két-két fiatal bika egymásnak szegzett agancssal összecsap és hevesen

tatunk a másik etetőhelyre. Ott is a répa eldarabolása okozta zajra jönnek meg a szarvasok, s amikor a vályuktól 40-50 lépésnyire eltávolodtunk és megállunk, mohón nekilátnak a falatozásnak. A szekérről leszállunk azonban nem szabad, mert a gyalogos ember közelségét nem tűrnék.

Szarvasok Felsőelefánton, a vadaskertben. A szerző felvétele.

dulakodik. Nincsen köztük harag vagy gyűlölködés, féltékenységre sem lehet okuk, hiszen a rigyetés ideje már régen elmúlt, csak játékosan legénykednek, virtuskodnak.

Délelőtt 10 órakor felülünk arra a szekérre, amely naponta ilyenkor takarmányrépát szállít ki az erdőbe a szarvasoknak. A lejtőkön ide-oda kanyarogva és fölfelé dőcögve, előbb egy magányos muflonkossal, majd néhány dámvaddal találkozzunk.

Az egyik etetőhelyre érve, a kocsis a répát a vályukba szórja és az arravaló kapaszerű éles szerszámmal kisebb darabokra vagdalja. Erre a dörömbölésre több irányból húsz-huszonöt szarvas lassan ügetve felénk jön. A tehenek, borjak és bikák tőlünk 30-40 lépésnyire megállnak, óvatoskodnak, s amikor a szekér lassan távolodik, a vályukhoz sietnek.

A szálerdőben mindenfelé figyel és tisztességes távolságból követ bennünket a vad, mialatt tovább haj-

A szarvasok etetésével, fényképezésével, a nagyagancsú tizenkettesek és tizenégyesek szemlélgetésével élvezetesen telik el a délelőtt.

Délután megint a már ismert vágásokban keressük a muflonokat. A körülmények az elmúlt huszonnégy óra alatt nem változtak. Amint az egyik lejtőn feljebb kerülve, hidegebb levegőrétegbe jutottunk, minden lépésünkkel meg-megropogtatjuk a keményre fagyott havat és ezzel már messziről áruljuk el a vadnak jelenlétünket. Szálerdőben hegynek kapaszkodva, véletlenül mégis összeakadunk két dámlapátossal egy kőhajításnyira. Aztán ugyancsak meglepően közel kilenc szarvasbika vonul el előttünk. Feljebb, a vágásban, vagy 150 lépésről egy csapatban tizenöt muflont látunk. Van köztük egy derék kos. A messzelátóval vizsgálgom és habozok, meglőjem-e, de mellettem álló szíves házigazdám azt mondja, hogy nála derekabbat akar velem lövetni. Visszahúzódunk és egy darab szálerdőn át elcserkelünk

az előttevaló délután szintén már megjárt másik vágáshoz. Ott is helyükön érjük a muflonokat. Ezúttal tizenketten vannak, de öreg kos nincsen köztük. Más irányban néhány szarvastehén, odébb meg hat dámsuta alakja sötétlik a sárgabarna csalitosban.

Amikor sötétedéssel leérünk a kastélyhoz, bejárata előtt már vár az indiai vadászkirándulásá-

A felsőelefánti vadaskertben 1933. január 9-én elejtett muflonkos.
A szerző felvétele.

ról írt érdekes könyvéről híres szomszédos földesúr gépkocsija, hogy látogatóba átvigyen Apponyba. A nagy idők sok szép emlékét őrző, történelmi nevezetességű, régi kastélyban csodálatos vadásztrófeáknak is jutott hely. Vacsorára visszatérek Felsőelefántra. Nem messze van onnan a vadászok világában híres ghymesi uradalom is, a muflon telepítésének első helye magyar földön. Ennek szomszédságában, a bars megyei Kisaranyoson lőttem 1915 október havában első muflonkosomat.

Harmadnap virradóra friss hó esett, sőt amikor délelőtt 10 óra felé megint a takarmányrépával megrakott szekérré ülünk, még egyre havazik. Megszépült a téli erdő, már nemcsak a földet borítja a fehér takaró, az ágakra és a gallyakra is két-háromujjnyi hóréteg rakódott. A megfehéredett keretben a vad mintha megsötétedett volna. Szorgalmasan fényképezek. Erre bőven van alkalom, a szarvasok — bár mindig nyugtalanok és időnként ok nélkül eliramodva — az újabb havazásra általában bizalmasabbá lettek, 20-30 lépésről követik a szekeret és mohón szedegetik fel a számukra útközben elpotyogtatott répát.

Miután a szarvasok etetésével végeztünk, le- szállunk a szekérről és egy kis cserkészetre indulunk.

A muflonkoston felül a kastély konyhájára egy dámsutát is kellene lőnöm. Ámde a kemény rétegre hullott laza hó még kevés ahhoz, hogy lépteink zaját tompítsa. Ezért gyalogosan járva, nem sikerül a vad közelébe jutnunk, csak messziről látunk előlünk menekülő dámvadát. Közben eláll a havazás, rövid időre kisüt a nap, de mialatt lemegyünk a kastélyhoz, a ködfelhők csakhamar megint megsűrűsödnek fölöttünk, elsötétítik az erdőt, mintha a nappalt alkonyati szürkületté változtatnák.

A harmadik délután is egy elejtésre való öreg muflonkos keresésével telik el. Ebéd után kis vadaskocsin kihajtatunk a vadaskert Hárs-nak nevezett déli részébe, hogy onnan cserkelve térjünk vissza a kastélyhoz.

Alig, hogy leszálltunk a kocsiról, jócskán messziről egy valóban derék kost fedezünk fel. A szekérről párhuzamos völgyhajlaton túl, széles domboldal közepétáján, alacsony vágásban, tőlünk vagy 350 lépésnyire magában álldogál. A Felsőelefánton eddig látott muflonoktól főképen abban különbözik, hogy oldalán szembetűnő a szőrcsuha nagy világos foltja, a »nyereg«. Ez bez-

zeg másképpen fest, mint a juhok és a bárányok társaságában látott néhány középkorú kos. Hogy valamivel közelebb jussunk hozzá, egy kis kerülővel leereszkedünk a völgy aljában a lécesbe, átbuskálunk rajta, kilépünk a vágás szélére és egy ölfarakás mögött lapulunk meg. Ott már csak 250 lépésre lennénk tőle, ha még a helyén volna. Ámde közben eltűnt. Köztünk és közte a szabad lejtőn egy dámsuta álldogált és bennünket figyelt. Észre- vette közeledésünket és menekülésével alighanem megriasztotta.

Felmászunk a domboldalra és csapáját egy- órahosszatt követve, keressük a megszökött kost. Nem sikerül ráakadnunk és a délután hátralevő része is hasonló meddő kísérletezésekkel telik el. Az öreg muflonkos elejtése ilyenkor nem könnyű feladat; ez a vadjuh sokkal éberebb, bizalmatlanabb a szarvasnál, jobban kerül az ember közelségét és amíg a sanyarú téli világ vadságát meg nem töri, feléje sem néz az etetőhelynek.

Ennek a kirándulásomnak negyedik napján, január 9-én, derült időre ébredünk. Délelőtt 10 óra- kor a vadaskocsi északi irányban kapaszkodik fel velünk magasabb tájakra. Útközben még alulról, a mező felől, messzelátónkkal egy távoli bozotos hegy- oldalon néhány muflon sötét alakját fedeztük fel.

Valahol fönt, a szálerdőben leszállunk a kocsi-
ról és kicserkelünk a vágás felső részébe, hogy
a hegynek húzó légáramlat fölé kerüljünk.

A délnek lejtő terepre melegen tűz a nap,
a hó megpuhult, csendesén gázolunk benne, ezért
sikerül a muflonokat helyükön érnünk. A cserjék
között keresgélve, egyszerre csak alig 80 lépésről
pillantjuk meg őket. Bokor mögé rejtőzve, leülünk
a hóra. Nem vesznek észre, nyugodtan legelnek
félkörben alattunk és mellettünk. Kilencen vannak,
de öreg kos, sajnos, nincsen köztük. Mégis fél-
óraig maradunk ott és várunk, amíg lassan tovább
vonulnak.

Közben gyönyörködöm a környezetemet el-
árasztó téli verőfényben. Ragyogó szép idő van,
fölöttünk a kék égbolt, körülöttünk a tölgy-
cserjék sárgára hervadt lombján és az egyes mag-
fák ágain vastag hópárnák csillognak a nap-
sütésben. Messze alattunk a völgyet ködszerű
páratömeg tölti meg, ebből csak a fekete kastély-
tető mered ki a tiszta napfénybe. Nagy madárraj
jön gyorsan szállva felénk. Szememhez kapom a
messzelátót, de röptükben nem ismerem fel őket.
Csak amikor hirtelen oldalt kanyarogva, sűrűen
rátelepednek egy magában álló sudár tölgy leg-
tetejére, látom, hogy csonttollú-madarak. Lehetnek
vagy ötvenen. Nem tudom elgondolni, mit csipe-
getnek olyan serényen ezek a kis északi vendégeink
a csupaszig gallyakon és a hócsomókon.

A vágásban az irtás alkalmával ritkán meg-
hagyott magfák koronáját nemrég csúnyán meg-
tépázta a tél. Hasadt- és tépettvégű ágcsomók
tanuskodnak a zuzmara és a hó súlyáról. Az ágak
letörtek és a fák alatt a földön hevernek. Kára
az erdőgazdaságnak, de a vadnak haszna van
belőle. A rügyekkel teli sok vékony gally jó
takarmánya; a meg is keresi és rágja, fogyasztja
szorgalmasan.

Miután a muflonok kissé lejjebb húzódtak és
már nem kell nyugtalanításuktól tartanunk, fel-
tápázkodunk és a lejtőn egymagasságban végig-
cserkelünk a terjedelmes vágáson. Túlsó végén
fiatal szálerdőn haladunk át és megint alacsony
bokrok közé jutunk. Felmászunk egy magas les-
állványra; onnan is csalitosok borította domb-
oldalra nézünk szét. Nem látunk rajtuk vadat,
csak messze lent, a mező szélén, álldogál egy
szarvasbika.

A lesállvány alatt kis terepemelkedés domborodik a lejtő fölé. Kimegyünk az erkélyszerű magaslatra. Alattunk 150 lépésnyire egy magányos damborjú alakja tetszik át a lombos gallyakon. Kísérőm felszólít, hogy lőjem meg, mert kell a konyhára. Sok takarása mögött nem elég tisztán látom, ezért óvatosan közelebb ereszkedem hozzá, de hirtelen leülök a földre, mert egy muflonkos jelent meg előttem. Egy cserje mögül került elő váratlanul. Nem vett észre, noha alig 30 lépésnyire van tőlem. Nem olyan, amilyet keresek, de kis darabban odébb, nagyrészt takarva, még egy kos legel. Mozdulatlanul várom, hogy annak is meg-lássam a fejét. Nemsokára szabadon megmutatkozik. Sajnos, az sem különb társánál. Néhány percig még leskelődöm, hátha egy látatlan idősebb kos is van velük, de harmadiknak csak egy juh bujlik

ki a bozótból. Aztán egyszerre észrevesznek és eliramodnak.

Felállok. A damborjú még a helyén van. Előttem széles bokor terpeszkedik; puskám hosszú csövével átnyúlok rajta és a borjút lapockán lövöm. Előrebukik, néhány lépést még csetlik-botlik, majd elfekszik.

— Megtört a jég, délután meglövöd muflonkosodat! — hangzik el mellettem a derűlato jóslás. Az elejtett damborjút lehúzzuk a közeli cserkészösvényre és leballagunk a kastélyhoz.

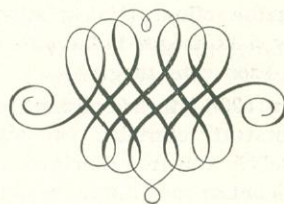
Délután már alig várom az indulás idejét. Iparkodnom kell dolgom végére járni, mert kifogyok az időből. Házigazdámnak egy dám-lapátos elejtésére meghívott másik vendége — aki gépkocsiján Budapestről Felsőelefántra hozott — már befejezte vadászatát és dambakja szép agancsával hazamenni készül, nekem pedig csatlakoznom kell hozzá.

A vadászkosci déli irányban megint az erdő *Hárs* nevű részébe visz. Meg akarjuk keresni az ott már ismert szürkenyerges, magányos öreg kost. Odacserkelünk a vágás alá, de az idő meg-változott, ritka köd sűríti a levegőt. Alulról hiába nézünk fel a domboldalra, egyharmadán túl nem lehet látni. Aligha tehetünk okosabbat, mint egyenesen felmenni oda, ahol a kos előttevaló délután előlünk meglépett.

Lassan, csendesén, de a ritka, alacsony csepő-tében bármi takarás híján szabadon járva, a völgy-hajlat aljától körülbelül 200 lépésnyire jutottunk fel, amikor kísérőm megtorpan és fölfelé mutatva súgja, hogy: — Ott van! — Meghallotta pisszegés-szerű riasztását és mindjárt meg is látta a kost. Fölöttünk száz lépésnyire a lejtőn keresztbe áll, csak fejét fordította felénk, már észrevett és menekülni készül. Nekiiramodik, megáll, figyel, haboz, megint elindul, már kísérőm a célzótáv-csővel, a hajszátkeresztet benne lapockájára kapom és a lövés lehetőségének utolsó pillanatában, éppen mielőtt néhány nagyobb bokor mögé kerülne, megérintem a ravaszt s a kos, csaknem megelőzve a puska durranását, elvágódik.

— Megvan! — szólal meg mellettem kedves jó házigazdám és velem örül a sikernek. Az elejtett kos a javából való, a négy nap vadászatom közben látott muflonok közül a legderekbabb.

Másnap délután két boldog vadász ül a gépkocsiban és hálával eltelve a felsőelefánti kastély vendégszerető nemes úrnője és a példásan gondozott szép vadaskert szerencsés tulajdonosa iránt, robog Érsekújváron, Ógyallán, Komáromon át négyésfélóra alatt haza, Budapestre.

SZÉCHENYI ISTVÁN

A LÓTENYÉSZTÉSRŐL ÉS A FALKAVADÁSZATRÓL.

Írta: Láposi Jenő.

A »legnagyobb magyar« születésének százötvenedik évfordulója alkalmából sajtónkban tömegesen jelentek meg róla színes és változatos ismertetések. Ez érthető is, hiszen e nagy ember egyéniségét és alkotásait sokféle szempontból lehet taglalni.

Talán nem végzünk felesleges munkát, amikor mint a sport barátját mutatjuk be. *Széchenyi István* különösen a lovaglásnak meg a vadászatnak hódolt. Csakhogy kortársai — *Wesselényi Miklós báró*-t kivéve — a lovaglás nemes sportját és a vadászat ősi mesterségét csupán gyakorlati módon karolták fel, *Széchenyi* ellenben elméletben is foglalkozott mind a lovaglással, mind a vadászattal. (*Wesselényi* a lovakról írt.)

István gróf-ot 1815-ben, első külföldi tanulmányi utazása során főképen a lótenyésztés meg a lóverseny érdekelte. Angliában szerzett sok tapasztalatát sietett idehaza értékesíteni. Talán helytálló az a feltevés, hogy már az ő serkentésére és utasításai alapján rendezték Bécsben és hazánkban az 1815. évi őrlovaversenyeket.

Már hadnagy korában azon törte a fejét, hogyan lehetne a magyar lótenyésztést új mederbe terelni, a lóállományt felfrissíteni és a telivéreket versenyre előkészíteni. Maga járt elől jó példával, amikor ló-idomítókat szerződtetett, lovakat vásárolt és a lófuttatás népszerűsítéséről gondoskodott.

1820-ban kiadott »*Vom Reitpferde*« című németnyelvű könyvében elsősorban katonai szempontból világlította meg ezt a kérdést.

1822-ben kérvénnyel fordult az uralkodóhoz és közvetlenül tőle kért engedélyt egy lóversenyegyesület megalakítására és a lóversenyek intézményesítésére. Ezt a kérvényt még harmincöt mágnás írta alá. Jóllehet a nádor is pártolta az ügyet, a király a kérelmet mégis elutasította. Nyilván azért, mert a zilált és túlfűtött politikai helyzetben veszedelmesnek tartott minden magyar egyesülést.

Széchenyi csökönyös akaratát azonban aligha lehetett egy kézlegyintéssel megfékezni. Kérelmét több ízben megismételte. Így 1828-ban és 1838-ban is. Mind a két esetben ... sikertelenül.

Az első kudarc után más vesszőparipát nyergelt meg. 1823-ban a rókavadászat ötletét vetette fel, amely már korábban is megkísérelte. Mivel ezt kopófalkával és ló hátáról tervezte, szerződte *Baldock*-ot, a híres angol falkamestert és ez év tavaszán Angliába küldte, részint telivérllovak, részint kopók vásárlása céljából. Az erre szánt összeget *Esterházy Mihály* előlegezte. Nagy volt az öröm Nagycenken, amikor a megrendelt állatok megérkeztek. Az angol divat szerint tervezett falkavadászatot *Liebenberg János* jószágigazgató rendezte *Széchenyi* ellenőrzése alatt. (Valószínűleg az is angol szokás volt, hogy a költséges falkavadászatot részvény-társasági alapon szervezte meg.)

Viszota Gyula 1906-ban rábukkant egy Sopronban 1823-ban kinyomatott címtelen és névtelen tizenöt-oldalal németnyelvű füzetre, amelyről csak hosszabb nyomozás révén lehetett megállapítani, hogy *István gróf* írta. A füzet tartalma két részre oszlik. Az első maga a jelentés, a második pedig öt mellékletet foglal magában.

A jelentés arról számol be, mi történt a rókavadászat állandósítása érdekében és mi a további tennivaló. Arra is utal, hogy a vadászat rendezésére és a falka fenntartására előirányzott pénz ... kevés.

Ha a társaság ezt a szép sportot nem akarja megszüntetni és örömeit tovább is élvezni akarja, a hiányt pótolni kellett. Erre négy tag vállalkozott. Ezek a sportpártoló főurak: *Széchenyi István*, *Károlyi Lajos*, *Hunyady József* és *Esterházy Mihály*. A tagsági díjat legkésőbb április haváig kellett lefizetni *Dembscher Ignác* ügyvezetőnek. A falkamestert meg a felszerelést a *Hunyady*-birtok jószágigazgatója ellenőrizte. A tagokat a vadászat idejéről és helyéről az ügyvezető értesítette.

A füzet arra kérte a részvényeseket, keressenek olyan helyet, ahol — vadászat esetén — mindegyik szállást és ellátást kaphat lovával és ebeivel együtt. Ideiglenesen a nyitramegyei Jatón tanyázott a falka, mert vidékén sok volt a róka.

Amikor azonban ez az állatfaj kipusztult, szarvasokra került a sor. Az első mellékletből kiderül, hogy a részvényesek száma csupán huszonhét volt. *Esterházy Mihály* és *Széchenyi* négy-négy részvényt jegyzett. *Hunyady József* és *Ferenc* gróf kettőt-kettőt. A többi egyet-egyet. A D) melléklet felsorolja a kutyák nevét, származását, korát és korábbi gazdáit. (A többi melléklet jelentéktelen.)

Mármost az a kérdés vetődik fel, valóban *Széchenyi István* írta-e ezt a kis füzetet? Ezt a rejtélyt *Viszota Gyula* teljesen kibogozta. Az érveket a *Széchenyi*-múzeum 15. számú szekrényében találta meg a gróf néhány sajátkezű feljegyzésében. Az egyik jegyzet azt mondja, hogy »Augusztus elseje a falkavadászat napja. Gondoskodni kell rókáról. Jatón istállót kell építeni. Baldocknak utazás esetén 8 forint napidíj jár«. Egy másik feljegyzés elárulja, hogy a falkavadászatról szóló füzet kinyomása 54 forint 54 krajcárba került. Ezek döntő bizonyítékok.

A falkavadászatot, évszakonként váltakozva, *Széchenyi István*, *Hunyady József*, *Esterházy Mihály* és *Károlyi Lajos* grófok birtokain tartották meg. *István gróf* a vadászatnak ezt a módját annyira kedvelte, hogy három vízfestményt készíttetett róla. Ezeket a *Széchenyi*-múzeumban őrzik.

Az utolsó falkavadászat 1826-ban Nagycenken lehetett, mert későbbi időben nyoma vesz minden ilyen szórakozásnak. *Széchenyi* ugyanis ettől kezdve mindinkább beleveti magát a politika, az irodalom és a gazdasági élet hullámverésébe, úgyannyira, hogy a vadászatra nincs érkezése.

Meg kell jegyezni, hogy ez a vadászegyesület az első olyan magyar együttes volt, amely az idegen országokban vágyódó magyar főurakat hazacsábította és itthon tömörítette. Ez pedig nagy szó, mert a magyar ember legjobban ... saját társaságában szeret lenni.

FEKETE EMBEREK, FEHÉR HEGYEK.

Írta : Eugen Eisenmann.

(Tizenegyedik folytatás.)

Vissza a Bujuku-tóhoz és Bugoyeba.

Másnap megérkezünk a főtáborba. *Munduki* lelkesen fogad bennünket. A teherhordók élelmszeres csomagjaikkal megállás nélkül mennek tovább a földmérőkhöz. Csak egy fekete szakácsinas marad velünk, hogy vizet és fát hordjon.

Néhány napig a sátorban fekszem gyermek módjára két hálósákba bugyolálva. Testemnek sok melegre van szüksége. *Kibic* különben viseli gondomat, mint valami ápolónővér; gondozása folytán fokozatosan erősödöm.

Négy hét óta időzünk a Ruvenzori vidékén, nagyszabású felfedező hegy-mászásokat végeztünk és a térképek nagyobb részét is elkészítettük. Ennek tudata megelégedéssel tölt el. Február 26-án megint mindnyájan, fehérek és feketék, együtt vagyunk, mert a három felmérő is megérkezett csapatával. A teherhordó csaknem mind valóban derekasan viselkedett.

Eddig mindegyik fekete naponta két cigarettát kapott. Mivel a füstöl-nivaló fogytán van, a magunk számára kell vele takarékoskodnunk, a teherhordók látszólag úgyis jobban örülnek egy kanál cukornak, kevés teának vagy főtt szárazborsónak. Szerződésünk ennek értelmében való megváltoztatásába beleegyeznek, sőt kijelentik, hogy a füst csak a levegőbe, a leves azonban a gyomorba való. A négerek különben is sokat törődnek gyomrukkal. Ha valami munkától szabadulni akarnak, ingüket, vagy gyapjúmellényüket felhúzzák, hasukat behúzzák és bánatos arccal mondják, hogy: — Uram, így nem tudok dolgozni.!

Erre az úr kénytelen a munkát elengedni, vagy a pocakot megtölteni, vagy pedig gorombáskodni.

Munduki szakácsunk ravasz fickó; amíg a főtáborban tartózkodik, valósággal meghízik, nappal-napra gömbölyűbb lesz. Megvan rá a maga különleges módszere. Lopni ugyan nem lop, vagy csak igen keveset, de ha nem nézünk nagyon a körmére, akkora adagokat főz, hogy a maga és segédje nagy öröme az étel fele visszakerül a konyhába.

Minthogy sok teherhordó megbetegedett, *Theo* esténként lelkiismeretes gyógykezelésben része-

síti őket. Eleinte néha én is vállaltam az orvos szerepét. Mivel a rendelés végén minden betegemnek egy-egy cigarettát utaltam ki, ennek hamarosan híre futott és egyre többen jelentkeztek nálam kezelésre. Erre aztán megint *Theo* vette át a rendelést. Készségesen segített az igazi betegeken, a csalóknak azonban szénlabdacsokat adott borssal és mustárral vagy egy darabka csokoládét szardellapéppel és sóval. *Theo* Ugandában mindenkorra a tudós orvos hírnevére tett szert azzal,

A felmérési csoport súlyos terheket cipelő feketéi.

hogy az egyik néger tényérnyi sebét igen nagy türelemmel meggyógyította. A meglehetősen fájdalmas kezelés egész ideje alatt a betegnek szeme sem rezdült meg, mert minden néger azt vallja, hogy a rossznak csak a mégrosszabb az ellenszere.

Amióta a Bujuku-tónál tanyázunk, az első naptól kezdve tudjuk, hogy azon a vidéken leopárdok is vannak, ezt nyomaik csalhatatlanul bizonyítják. A veszedelmes ragadozók éjjelenként járnak-kelnek kitaposott ösvényeinken, a tábortól húsz méternyire oldalt a bozótba térnek, majd rajtunk túl ismét húsz méternyire visszakanyarodnak az ösvényre.

Beszélgéseink során sokszor terelődött a szó a leopárdokra és gyakran megesett, hogy egyikünk valami gyanús zajra riadt fel álmából. Fáradságos nappali munka után egyszer éjfél-tájban kotorászást, kapargálást hallok a sátor előtt. Ez csak leopárd lehet! Gyorsan a forgópisztolyért és lámpásért nyúlok, nyomban felvillan a fénysugár és kezemben a lőésre kész fegyverrel félretolom a sátorlapot. Semmit sem látok,

RÖVID KÖZLEMÉNYEK

Tüzet csiholó néger.

éppenséggel semmit!... Eszembe jutnak az élelmiszereinket megdézsmálni akaró egerek; hát persze, hogy egerek voltak!

Am a leopárdok tovább kísértének. *Konne* és *Stompa* közös sátorban alszik. Az egyik összegömbölyödik, mint a sündisznó, a másik a hátságban lábát úgy kinyújtja, hogy kinyúlik a sátor bejáratából.

Stompa mélyen alszik és alig hallja társa sutogását, amikor *Konne* oldalba böki: — Leopárdok! — Nem valami barátságos megjegyzéssel még jobban összegömbölyödik és folytatni akarja az alvást.

Megzavartatása megismétlődik: — Ember! Lábamnál leopárd járt! Határozottan éreztem, és valami odakint roppant, mintha harapnivalót talált volna.

Stompa értelmetlen morgással felelt.

Konne könnyörögve szól megint: — Hidd el, leopárd akart bejönni a sátorba! — aztán forgópisztollyal és lámpással felfegyverkezve kilopószik.

Barátja forróégövi meghibbanást gyanít és a pisztollyal hadonászó *Konne*-ra haragosan rászól: — Ha fejbe akarod magadat durrantani, tedd kérlek odakint, a sátoron kívül! — majd oldalára fordul és tovább alszik.

Konne a lámpással világítva, odakint körülnéz, nem talál semmit és lassanként megnyugszik. Lefekszik megint aludni, de lábát behúzza a sátorba. Az ember mégsem tudhatja...!

Réggel *Stompa* mosdatlan és beretvátlan ábrázatával bekukkant sátrunkba és ránkmorog: — Adjon Isten, én vagyok a leopárd! — Torkunkon akad a szó, de aztán, hogy megtudjuk, mi történt az éjjel, akkorát kacagunk, hogy oldalunk is belefájdul. De bezzeg abbahagyjuk a gúnyolódást, amikor *Konne* sátrának bejáratától alig húsz centiméternyire leopárdmancsok nyomait fedezzük fel. Barátunk éjjeli kalandja tehát valóban szerencsésen ért véget. (Folytatjuk.)

Szibériai medveölő kutya. Egyik legvitézesebb magyar tisztünkkel a miskolci gyorsvonaton ismerkedtem meg. Akkoriban csak rövid látogatásra volt itthon és készült vissza, Oroszországba. A vonat közönségét nem a csendes, komoly tiszt érdekelte, hanem kutyája. Amikor valamelyik állomáson kiszállt, nagy csoportosulás kerekedett körülötte és mindenki bámulta a legújabb csodát, a medvetermetű, csepékesszőrű, szürkésbarna kutyát. Magam sem láttam ilyent sehol, ezért bemutatkozva, megtudakoltam, honnan szerezte a szelídviselkedésű állatot.

Valóban meglepő, sajtáságos állat volt. Széles feje, szemeállása, rövid hátsó csánkja és egész mozgása medveszerű volt. Guja farka veleszületett, szakértő vizsgálat szerint nem csonkítás folytán rövidült meg. Csak füle volt rövidre vágva. Fajtáját akkor még nem tudtam megállapítani, az érdekes kutya származását csak gazdája elbeszéléséből ismerhettem meg.

Orosz foglyok elbeszéléséből derült ki, hogy ez a pompás állat szibériai medvekutya vagy medveölő kutya. Az oroszok szerint kutya és medve keresztezéséből származott korcs. Noha ez a magyarázat merőben valószínűtlennek látszik, mégis értelmét igyekszik adni az állat meglepően medveszerű alakjának. Magyar gazdá-

Endrődy Béla honvéd zászlós orosz medveölő kutyájával.

jának előadása szerint ilyen kutyákat használtak az oroszok kémszolgálatra és különböző hadicélokra. Így jutott egy sikerült roham után új gazdája tulajdonába. Az oroszok az ilyen állatot gépkocsik alatt nevelik és arra szoktatják, hogy nyomozása közben minden gépkocsi alá bujni igyekezzék. Alkalmadtán aztán hátára robbanóanyagot kötnek, hogy a hűséges állattal egy ellenséges hadigépet robbantassanak fel. Ettől a sorstól mentette meg ezt a kutyát a véletlen szerencse és kedves magyar tisztünk barátsága.

Elsötétített vonatunk már közeledett a légitámadásra felkészült főváros felé. Búcsúzkodtunk, de már akkor sejtettem, hogy köztem és a medveölő kutya és gazdája között olyan meleg barátság fejlődik, amelynek nem szakad vége a Keleti Pályaudvaron. Sejtelmem valóra vált. A ritka állat gazdája karácsony előtt megint életjelt adott. Heves harcok után, Nikolajewszk ostromából mind a kettő szerencsésen visszatért. Kutyánknak nem történt baja. Gazdája azonban egy német sasrenddel, több magyar kitudtetéssel és súlyos sebbel a fején került vissza. Szerencsére német bajtársak találták meg egy felrobbantott gép mellett és beszállították a legközelebbi repülőgépbé. A kutya nem tárgított mellőle, minden akadályon át utána törtetett és végül megengedték neki, hogy vele röpjön a lemerbergi kórházig.

A gondos ápolás megmentette a sebesült életét. Űdülés közben pedig folytatta velem a megszakadt levelezést. Azóta már néhányszor az utcán is megfordult és a fővárosban nem egyszer megakadt a forgalom a csodakutya köré gyűlt érdeklődők tömegétől.

Elérkezett tehát az ideje, hogy a kutyát és tulajdonosát képen is bemutassuk.

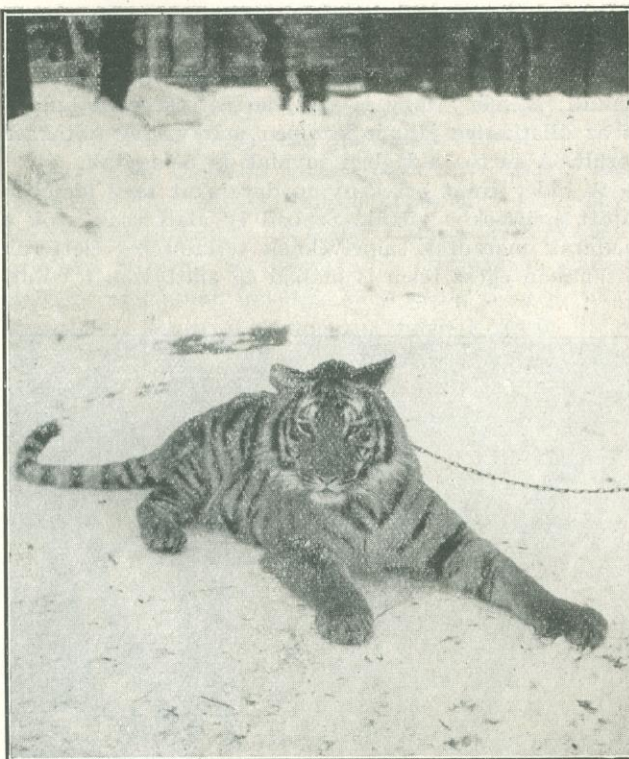
A kutya fekete szájbőre bizonyítja, hogy a kínai «csau-csau» fajtához tartozik s annak igen érdekes, óriástermetű példánya.

Szilády Zoltán

ÁLLATKERTI HÍREK

»Nahar«, az Állatkert fiatal nősténytigrise most másfél éves. 1940 július havában született és 1941 április havában adtunk először hírt róla. Hárman voltak testvérek, de csak »Nahar« maradt életben. Anyjának elapadt a teje, ezért eleinte kuvaszkutya szoptatta, majd ápolója szoptatósüvegéből táplálta. Az anyatej hiánya miatt sokáig gyengélkedett. Ma azonban, másfél éves korában, a gondos nevelés és táplálás eredményeképpen, hatalmas, majdnem egészen fejlett tigris lett belőle. Súlya hathónapos korában még csak 18 kiló volt, most a 90 kilót is meghaladja.

Ápolója nemcsak gondozta és etette, hanem taníttatta is. Tud már golyón egyensúlyozva állni, könnyedén keresztülugrik egy karikán és hagyja magát pórázon vezetni. Ma, másfél éves korában éppen olyan játékos, amilyen kölyökkorában volt. Vad természetét azonban csak ápolójával szemben fékezi. Idegenek közelében morog, tüsszög és az állatkerti lovak láttára rögtön földrelapul és izmai támadásra feszülnek. A hatalmas, erős állatnak fékentartása nem könnyű feladat. Hogy ápolójának ez mégis sikerül, az annak a bizalomból fakadó szeretetnek köszönhető, amelyet gondozója iránt érez. Félelmetes látvány, amikor korán reggel, az Állatkert megnyitása előtt, ápolója ketrecéből kiereszti, hogy

»Nahar«. Haller László dr. felvétele.

megsétáltassa. Macskaszzerűen lépked mellette. Idomítójának semmi más fegyvere nincs, csak egy kis vékony ostor. »Nahar« hamar megúnja a sétálást. Játsszani szeretne. Pajkosan kapkod vezetőjének nadrágszára után és bizony megtörtént már, hogy egy ilyen kedveskedő mozdulat a nadrágot rongyokra tépte. Amikor pedig ezt a játékot is megelégette, kétlábra áll, mellső mancsaival átöleli ápolója nyakát, kedveskedve beleharap a vállába, nyakába, sőt már az is megesett, hogy a fejét is szájába vette. Idegenekben meghűlne a vér az ijedtségtől, ha ezt látnák, de a hozzáértők tudják, hogy minden ilyen harapása olyan óvatos és kíméletes, hogy a ragadozó fogak még csak meg sem karcolják az ápolót. Karmait, amelyekkel olyan szívesen tépdési a ruhát, ilyenkor sohasem ereszti ki. Puha mancsával szinte simogatja gazdája vállát. Amikor pedig az ápoló kedvence súlyát már megsokallta, egy jóindulatú, enyhe pofonnal rendreutasítja; aztán nyugodtan tovább sétálnak.

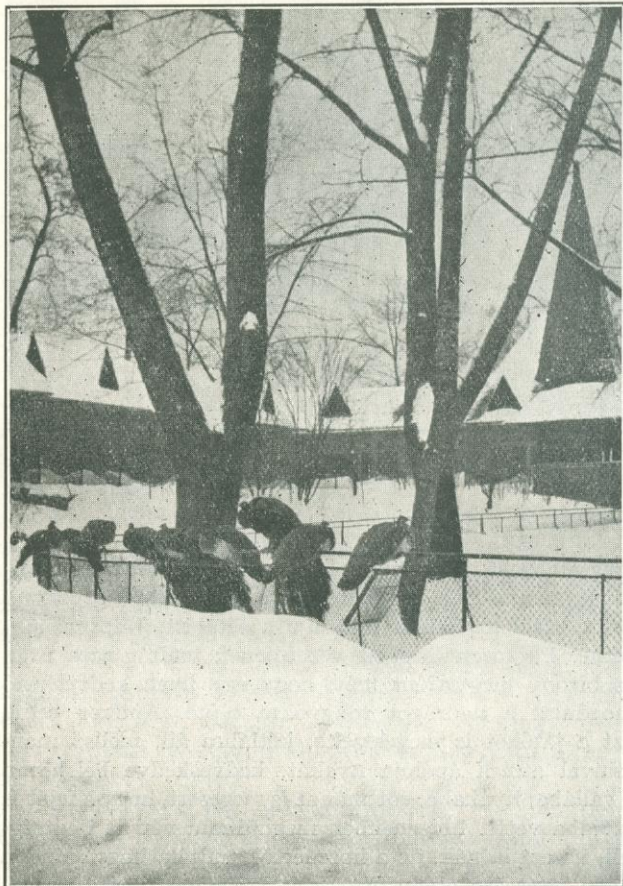
»Nahar« apja királytigris, anyja szibériai tigris. Ezért könnyen elviseli a hideget, és legnagyobb élvezete, ha télen is kimehet sétálni és kedvére behempereghet a hóba. Bajusza, orra, szeme teleragad hóval és mulatságos látvány, amikor tüsszögve, szemét törülgetve, mosakodik utána.

Fiatal tigrisünk legjobb példája annak, hogy a szeretetet az állat is megérzi és szelídséggel viszonzja. Az ápoló fáradságos munkával, állandó gondozással elérte célját. A legvadabb állattal is megszerettette magát annyira, hogy bemehet ketrecébe felnőtt korában is és betegség esetén bátran gyógyíthatja, mert az a vadállat, amely megszokta, hogy gondozójától mindig csak jót kapott, bizalommal tűri, ha a gyógykezelés egészsége érdekében kisebb fájdalommal is jár.

Haller dr.

Pávák a hóban. A legutóbbi két szigorú tél után abban reménykedtünk, hogy ezidén enyhe telünk lesz kevesebb hóval. De az időjárás nem kívánságaink szerint alakult. Kemény fagy is volt, hó is bőségesen hullott és az állatkertre január közepén már vastag hótakaró borult. A tartós hidegben tavaink is befagytak.

A hideg iránt érzékeny madarainkat még idejében fűtött épületekbe vittük. Szabad ég alatt csak azok a madarak maradtak, amelyeknek természetes életterük hazánkban egész télen is szabad ég alatt van, továbbá

Pávák a hóban. Szombath László felvétele.

olyan madarak, amelyek a tél viszontagságaitól nem sokat szenvednek. Utóbbiak között nemcsak nálunk honos vonulómadarak vannak, hanem melegebb éghajlat alól származó fajok is. Ezek közül néhány faj a hideget a nálunk honos madaraknál is jobban tűri. Ilyen például a páva is.

Igaz ugyan, hogy a páva már meghonosodott nálunk és a fogságban élő példány mind a mi éghajlatunk alatt kelt ki a tojásból, a valóság mégis csak az, hogy a páva Kelet-Indiából származik.

Állatkertünkben ezek a nagy madarak éjjelként télen-nyáron magas fákon pihennek. Az egyes pávatörzseknek, évenkénti szaporulatukkal együtt, megszokott helyük van, ahova minden este visszatérnek. Hideg télen, nagy hóban a helyzet megváltozik. A fákon csak kevés pávát látunk, mert a hideg és a hó elől védettebb helyre húzódnak. A nyáron szerteszét kóborló pávák kisebb csoportokba verődve épületek eresze alatt ütnék tanyát, vagy a szabad ég alatt telelő madaraink számára a földre terített szalmába bujnak. Nappal,

derült időben napsütötte kis domboldalakon, kerítések korlátján, vagy épületek délre néző falának tövében látjuk őket.

A kakasok a téli időjárástól többet szenvednek a tyúkoknál. Nyáron elhullatott hosszú farktollaik tél közepére újból kinőnek. Farkuk a ráhullott hótól igen súlyossá válik, de a terhet nem szívesen rázzák le, mert ez a művelet egész tollazatuk felborzolásával és azzal jár, hogy a hideg levegő közvetlenül testüket éri. Ezért havazás alkalmával szabad ég alatt pávakakast ritkán láthatunk.

Az idő enyhültével a pávák is élénkebbek lesznek. Az állatkerti »pávafák« lassan benépesednek. Ekkor már csak az éjszakai ólmos eső, vagy a szélvihar kellemetlenkedik nekik, de ezek közül egyik sem okoz nagyobb bajt. Ilyenkor a pávák már nem sokat törődnek az időjárással, hiszen közeledik a tavasz, s ha a hőmérséklet néhány fokkal a fagypont fölé emelkedik, a télen szótlan pávakakasok vígan rikácsolnak. Onnan származik az a régi állatkerti jóslat, hogy amikor megszólalnak a pávák, vége a télnek. Néha azonban megeskik, hogy a tél a pávák szavára sem ér véget; a pávák szavából levont következtetés az állatkerti medvék gyertyaszentelőnapj sétájából az időváltozásra vonatkozó jóslásnál mégis helytállóbb.

Szombath

A szibériai hiúz Szibéria zárt erdősegeinek legvakmerőbb ragadozója. Európai rokonától csak színben különbözik. Különösen téli bundája értékes és keresett áru, amely egészen világos szürkés-sárga és rajta a foltok vagy egyáltalában nem láthatók, vagy csak elmosódottan olvadnak be az alapszínbe. Nyári színe sárgásbarna, amelyen a foltok erőteljesebben rajzolódnak ki. Állatkertünk két példánya jellegzetes képviselője a szibériai változatnak. Pompásan kifejlődött körülbelül három-hároméves állatok. Testalkatukra jellemző a hosszú, izmos, oszlopszerű végtagok, a rövid, csonka, a végén fekete farok és végül a megkapóan szép, közepes nagyságú fej, amelyet érdekessé tesz a két oldalt levő pofaszakáll és a fülek végén növekvő négy-öt centiméter hosszú fülpamacs. A hiúz testalkata hátul mindig kissé túlnőtt. Járása merevebb, mint a többi macskaféléké. Példányaink napközben keveset mozognak. Mozgásuk nyugodt, megfontolt. Megváltozik azonban viselkedésük, amint férőhelyük közelében őket érdeklő állat jelenik meg. A legnagyobbfokú izgalom vesz rajtuk erőt, izmaik megfeszülnek, mozdulataik rugalmasak és villámgyorsak lesznek. Akik így látják ezeket az állatokat, azoknak hosszú ideig emléklükben marad ez a festőien szép kép. Környezetükkel nehezen barátkoztak meg. Minden feléjük közeledőt támadóállásban vártak. Úgy látszik azonban, hogy a hosszú, türelmes bánásmód meghozta gyümölcsét, mert ápolójuk most már bejár hozzájuk, sőt a rácsokhoz közeledő ismerősöket is doromboló hanggal fogadják. Állatkerti tapasztalatok szerint fogságban nehezen tarthatók. Reméljük azonban, hogy ezt az állítást meg tudjuk majd cáfolni és példányaink huzamosabb ideig lesznek állatkertünk lakói. Különösebb gondot csak élelmezésük okoz, mert állataink nagyon szeretik a változatosságot és ezért mindennap más és más húsféleséget kapnak. Napi adagjuk kétésfél kilogramm. Szabadban való életükről nagyon keveset tudunk. Megfigyelni őket igen nehéz, mert vadászataikra mindig a késő alkonyati órákban indulnak, a nappalt pedig valamely áthatolhatatlan sűrűségben töltik. Prédájuk

Szibériai hiúz. Hölzel Gyula felvétele.

minden, az erdőben élő kisebb termetű gerinces állat és madár. A vadállományban, de különösen az őzekben igen nagy károkat okoznak. Hazánkban a felvidéken és Erdélyben gyakori a hiúz. Állatkertünk is kapott már Erdélyből, éspedig a Gyilkostó környékéről származó hiúzt. Az erdélyi bevonulás alkalmával egy huszár fogta el a körülbelül négy-ötletes fiatal állatot és az a nyeregtáskában meghúzódvá, az egész bevonulást átélte. Sajnos azonban a szokatlan utazgatás annyira legyengítette a fiatal állatot, hogy a leggondosabb ápolás mellett sem tudtuk életben tartani. Fiatal állatunk bundája sokkal sötétebb volt és rajta a foltok erősen kirajzolódtak. Úgy látszik, hogy a színbeni eltérések az egyes földrajzi helyek hiúzaira nézve. A hiúz ritka vadászszákmány, leggyakrabban hajtásban kerül a szerencsés vadász elé. Kedvelt módja vadászatának a hívóval való csalogatás, amikor a vadász rendszerint a bajbajutott nyúl vagy őz hangját utánozza. Csapdával nehéz megfogni, mert inkább lerágja a szorítóvasba jutott testrészét, minthogy fogságba kerüljön.

Szabó Ferenc dr.

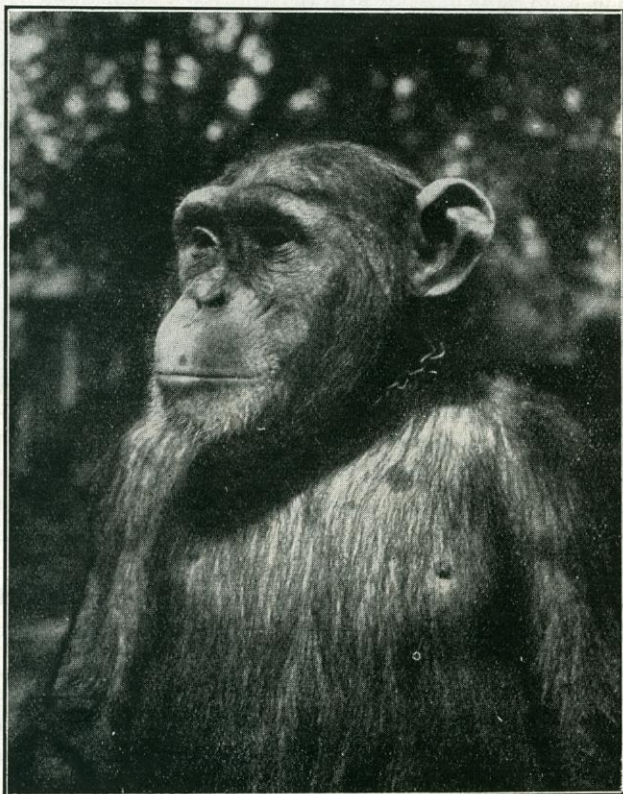
»Maxi« emlékére. Az elmúlt esztendő utolsó hónapjában nagy veszteség ért bennünket; »Maxi«, a hím csimpánz, közönségünk kedvence kimúlt. Kertünk minden látogatója jól ismerte, hiszen évekig naponta órák-hosszatt mulatott kedves mókáin és el-elbámult rajta, amikor mint műtornász mutatkozott be.

Az állatkertben sok állat él, születik és elhull. Az intézmény vezetősége minden erejével és tudásával azon van, hogy mennél hosszabb ideig életben tartsa őket és

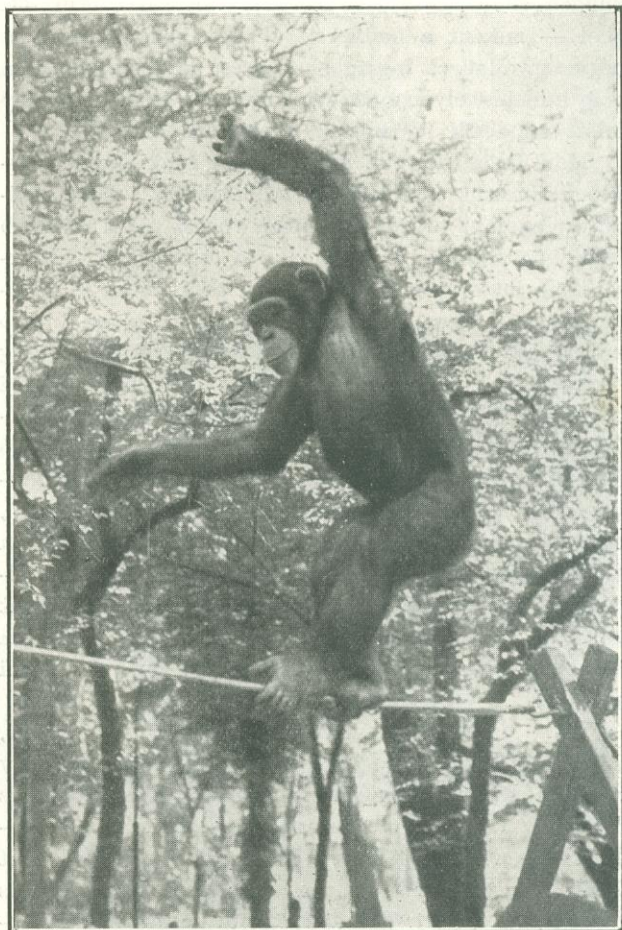
minden elhullást sajnál, minden születésnek örül. De ahol — miként a budapesti állatkertben — csaknem négyezer állat él fogságban, egyes darabok elhullása vagy születése olyan gyakori, természetes esemény, amely fölött mindenki hamarosan napirendre tér.

Maxi esete mélyebb hatással volt ránk. Maxit más-képen szerettük, mint kertünk többi lakóját. Valamennyi-nél értelmesebb volt és sok emberi vonása révén közelebb férközött hozzánk. A tudomány a csimpánzot »ember-szabású« majomnak mondja, Maxi pedig ritka jó tulaj-donságainál fogva a csimpánzok fajának olyan kiváló képviselője volt, amilyen a mi állatkertünkben még nem volt és kérdés, lesz-e még. Mert nemcsak az emberi társadalomban vannak ám igen különböző jellemű, sok-féleképen viselkedő egyének, hanem az egy fajhoz tartozó állatok egyéni tulajdonságai is igen változatosak. A csim-pánzok között is akadnak például jó- és rosszindulatú, békéstermészetű és verekedésre hajlamos, készségesen szófogadó és csak kényszerűségből meghunyászkodó pél-dányok. A legtöbbje sunyi módon csak lesi az alkalmat valami zsvány cselekedetre, s ha teheti — illetve, ha meg meri tenni — megüti, megharapja vagy ... leköpi az embert.

Maxi páratlanul jóindulatú, kedves majom volt, soha senkit sem bántott, eszébe sem jutott, hogy nagy izomerejével az ember ellen fordulhatna vagy rettenetes fogazatával valakit megharaphatna. Idomítójának min-dig szívesen szót fogadott, sohasem ellenkezett vele, sőt örült, ha taníttatása közben kedvében járhatott és dícséretet érdemelt. Páradhatatlanul mutatta be közön-ségének ügyességét akár a nyújtón tornászva vagy kerékpáron bohóckodva, avagy mint kötél-táncos maga-

»Maxi«. Szabó József F. dr. felvétele.

Maxi mint kötél-táncos. Hölzel Gyula felvétele.

san a levegőben, a kifeszített ruganyos vashuzalkötélen, fel s alá sétálva, akár egyszerre nyolc-tíz labdát homlokán, előrenyújtott alsó fogsorán, két kezében és két lábán egyensúlyozva vagy ápolójával szembekötősdit játszva. Szerette a gyerekeket, értette a tréfát és boldog volt, amikor gondozója kisfiával barátkozhatott.

Nem felejttem el látogatásait hivatali szobámban. Amikor a majomház előtt, nyaranta többször, elhangzott a parancs: — Maxi! Megyünk az igazgató úrhoz! — kerékpárra ült és az igazgatósági épületig olyan sebesen hajtott, hogy ápolója alig győzött utána szaladni. Az iroda bejárata előtt letette a gépet a gyepra, feljött a lépcsőn az emeletre, szobám ajtaján kopogott, s amikor meghallotta az ismert jelszót, hogy »szabad!«, benyitott hozzám, kezét fogott velem, kezét csókolta, majd körüljárt a szobában, nem nyúlt semmihez, csak tövéről-hegyére mindent figyelmesen megtekintett, kiment az erkélyre, végigsétált a kőkorlátan, lenézett róla az utcára, bejött megint a szobába, az ápoló figyelmeztetésére, hogy — Maxi! megyünk haza! — kézfogással és kézcsókkal elbúcsúzott tőlem, letotyogott a lépcsőn, felült a kerékpárra és visszahajtott a majomházhoz.

Mindig illedelmesen viselkedett. Hogy kezefejével néha megtörülte nedves orrát vagy hosszú fekete ujjával orrlyukaiban turkált, olyan csimpánzszokás, amely a majmok társadalmában nem illetlenség.

Ragaszkodásának egyszer olyan meglepő jelét adta, hogy a meghatottságtól torkomon akadt a szó. Ezt az

esetet megelőzően sokáig nem találkoztunk; tíz hónapig nem mehettem feléje, ő sem jöhetett felém... Azt hittem, már nem ismer meg. A hosszú szünet után tavaly tavasszal — két jóbaráttal — mehettem először megint a majomház felé. Előtte, a szabad térségen, sok ember csödült körbe, középen Maxi éppen kötél-táncosi szerepét játszotta el. A tömegbe vegyülve, mi is csodáltuk cirkuszi erőtűvészeknek is dicséretére való ügyességét. A hosszú vashuzalon olyan biztosan mozgott, lépkedett, leült és megint felemelkedett vagy tótágast állt, hogy oda sem figyelt, hová rakja lábát. Közönyösen, fölényesen az emberek feje fölött elnézve, egyszerre csak megtorpant. Szeme megakadt rajtam. Rögtön leejtettem magát a kötélről a földre és két lábon járva, két kezével a levegőben hadonászva, tátott szájjal vigyorogva, jött egyenest nekem. A közönség nem tudta, mi lelte Maxit; szétvált előtte. Hozzám érve, mindig mocskos két mancsával megfogott, mintha csak meg akarna ölelni. Csúnya majomábrázatot kedvessé tette nekem szeme ragyogása, az öröm kifejezése. Csimpánznyelven biztosan valami nagyon kedveset, szépet mondott, csak nem értettük beszédét. Lehet, sőt valószínű, hogy ő inkább értette a mienket. Közben bocsanatkérően tekintgetett hátra, idomítója felé. Tudta, hogy tiltott dolgot mivel, hogy a kötél van a helye és rikácsolva magyarázkodott, mintha csak azt mondta volna, hogy — ne haragudjatok, ne büntessetek, nem tehetek róla!

Nem tehetett róla, hogy hűségese majomszíve ellenkezésbe jutott az eszével és a szeretet erősebb volt benne a fegyelem hatásánál.

Attól fogva messziről el kellett kerülnöm Maxi szabad színpadát, mert szeme mindig körbejárt, mindig kutató, s ha bárhol a kertben — bokrok vagy fák mögött — felfedezett, mindig megtagadta az engedelmességet és csapat-papot otthagya, sietett hozzám.

Maxi szeretett, én is szerettem őt; jóbarátok voltunk. Kimulása az állatkertnek bizonyára pótolható vesztesége, de nekem nagy szomorúságom volt, miként ápolója is megsiratta.

Nadler Herbert

„A TERMÉSZET”

1941. évfolyamának bekötési táblája
vászomból, arany-nyomással
2-50 pengőért kapható kiadó-
hivatalunkban.

3 pengő beküldése ellenében
póstán, bérmentve küldjük el a
megrendelőnek.

**Kéziratokat nem őrzünk meg
és nem adunk vissza.**

Budapest székesfőváros házinyomdája — 15288

Felelős vezető: Skriván Pál.